

ОРГАНИЗАЦИЯ НА ОБЕДИНЕНИТЕ НАЦИИ

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ СЕКРЕТАР
ВЪРХУ НАСИЛИЕТО НАД ДЕЦА

СЪДЪРЖАНИЕ

За какво се отнася настоящият доклад?	3
За какво се говори в изследването? Основни препоръки	12
Къде се извършва насилие над деца?	21
У дома и в семейството	21
В училище и в учебни заведения.....	25
В социални и изправителни заведения.....	28
На работното място	35
В общността	38
Какво следва?	43
Банка на гумите	46

ЗА КАКВО СЕ ОТНАСЯ НАСТОЯЩИЯ ДОКЛАД?

ЗА КАКВО СЕ ОТНАСЯ НАСТОЯЩИЯТ ДОКЛАД?

Настоящият доклад описва изследването на генералния секретар* върху насилието над деца. От тук нататък ще го наричаме „Изследване на насилието”. Стотици деца и младежи от цял свят взеха участие в консултациите – срещи, събития, кампании и други форми, за да изкажат вижданията си по следните въпроси:

- Пред какви форми на насилие са изправени децата и младежите по света
- Как насилието се отразява на децата и младежите
- Какви са причините за насилието над деца и младежи
- Какво трябва да направят правителствата, за да предотвратят всички форми на насилие над деца и младежи
- Как най-добре да се помогне на децата и младежите, които са били подложени на насилие
- Какво могат да направят децата и младежите, за да се защитят от насилие

3

„Изследване на насилието” – какво се случи?

През 2001 г. *Общото събрание на ООН поиска от генералния секретар на ООН да се изготви официално изследване върху насилието над деца. Изследването трябваше да разгледа проблема за насилието над деца в цял свят и да проучи различни идеи какво може да се направи по въпроса.*

Изследването се основава на идеята, че децата имат правото да бъдат защитени от насилие. Това право е залегнало в Член 19 на Конвенцията на ООН за правата на детето – международно споразумение, което повечето страни в света са подписали и са се ангажирали да го изпълняват. Можете да прочетете повече за конвенцията на: <http://www.unicef.org/magic/briefing/uncorc.html>

* Думите в курсив са обяснени в главата „Банка на гумите”, виж стр. 46.

Между март и юли 2005 г. всеки регион в света проведе консултация – среща, на която деца, младежи, възрастни и представители на различни организации имаха възможност да говорят за насилието над деца в съответния регион и какво би могло да се направи за прекратяването му. Допълнителна информация беше събрана чрез въпросник – в 133 страни беше попълнена анкета, в която трябваше да се посочат конкретни данни за насилие над деца в съответната страна, какво се прави за предотвратяване и действията при насилие над деца.

Деца и младежи от цял свят бяха ангажирани по много начини през цялото време на изследването. Всички региони проведоха отделни срещи за деца и младежи, за да могат те да споделят своя опит и идеи. Децата и младежите помогнаха на други организации да напишат своите идеи за прекратяване на насилието над деца и да гоха мнението си по проектния вариант на доклада.

4

„Изследване на насилието“ ще помогне на ООН, правителствата, общността, родителите, децата, младежите и организациите, работещи със и за деца, да научат повече за насилието и за мерките за неговото предотвратяване и прекратяване.

Настоящият доклад е написан за деца и младежи на възраст над 12 години. През май 2006 г. група деца и младежи от цял свят се срещнаха и обсъдиха как докладът да се редактира така, че да се чете по-лесно. Младежи от Сърбия, Румъния, Индия, Уганда и Карибите се запознаха с черновите на доклада и дадоха предложения как да бъде редактиран, за да се възприема по-лесно от деца и младежи.

Докладът, който четете сега, не се стреми да обясни всяка дума от официалния доклад. Той е по-кратък и ви дава широка картина на най-важните моменти от официалния доклад. Трудните думи са обяснени в главата „Банка на думите“ в края на доклада. В доклада се говори за деца дори когато се имат предвид младежи, защото това е начинът по който международните споразумения описват всеки на възраст под 18 години.

ЗА КАКВО СЕ ОТНАСЯ НАСТОЯЩИЯ ДОКЛАД?

В следващите страници може да прочетете какво установи изследването за насилието над деца и за начините за неговото предотвратяване и спиране. В него се описва как децата и младежите са участвали в „Изследване на насилието“. Има и глава за евентуалните резултати след публикуването на „Изследване на насилието“ и за възможните действия на правителствата и групи организации.

След като прочетете този доклад, може да видите и другото издание в тази папка – „Нашето право да бъдем защитени от насилие“. То ще ви подсказва какво може да направите, за да помогнете на други деца и младежи да разберат какво представлява насилието над деца и какво може да се направи срещу него. Включен е и списък с книги, брошури и интернет страници за „Изследване на насилието“.

Има и една отделна книга за по-малки деца, на възраст между 7 и 12 години, със заглавие „Аз съм в безопасност, ти си в безопасност – насилието НЕ е хубаво“ (“Safe Me and Safe You – Violence is NOT ok”), издадена от „Спасете децата“, която може да намерите на www.rb.se/eng. Можете да видите и официалния доклад – „Доклад на независимия експерт за Изследването на ООН върху насилието срещу деца“ (“Report of the Independent Expert for the United Nations Study on Violence against Children”), адаптирана версия за младежи, на следните адреси и в интернет:

5

УНИЦЕФ

UNICEF

UNICEF House

3 United Nations Plaza

New York, New York 10017

USA

www.unicef.org

СЗО

WHO

World Health Organisation

Avenue Appia 20

1211 Geneva 27

Switzerland

www.who.int

Върховен комисар на ООН за правата на човека

OHCHR

Office of the United Nations

High Commissioner for Human Rights

UNOG-OHCHR

1211 Geneva 10

Switzerland

www.ohchr.org

Международен съюз „Спасете децата”

International Save the Children Alliance

Second Floor

Cambridge House

100 Cambridge Grove

London W6 0LE

UK

www.savethechildren.net

Информационна мрежа за правата на детето

Child Rights Information Network

(CRIN)

c/o Save the Children

1 St John's Lane

London EC1M 4AR

UK

www.crin.org

ЗАЩИТА НА ДЕЦАТА ОТ НАСИЛИЕ

ЗАЩИТА НА ДЕЦАТА ОТ НАСИЛИЕ

„Изследване на насилието” се базира на следните важни принципи:

- Насилието над деца никога не е правилно.
- Децата трябва да са защитени от насилие не по-малко от възрастните.
- Всички форми на насилие над деца могат да бъдат предотвратени.
- Основната отговорност за отстояване правата на децата за защита и достъп до здравеопазване, образование и други грижи е на правителствата. Те са длъжни да помагат на семействата да полагат грижи за децата си в безопасни условия.
- Правителствата са длъжни да гарантират наказание за всеки, извършващ насилие над деца.
- Децата са по-заплашени от насилие, защото още не са пораснали. Някои деца поради своя пол, раса, етнически произход, увреждане или положение в обществото са изложени на риск в по-голяма степен.
- Децата имат право да изразяват вижданията си, които трябва да се вземат под внимание при вземане на решения за действия за прекратяване на насилието над деца.

7

„Изследване на насилието” установи, че насилие над деца се случва във всяка страна в света независимо от културата, етническата група или семейната среда, от която децата произхождат. Няма значение дали семействата им са добре образовани, или са необразовани, дали са богати или бедни. Насилието може да се случи навсякъде. Нещо повече, макар на повечето хора да им е ясно, че децата имат права и че трябва да бъдат защитавани срещу насилие, за да израснат здрави, в много страни насилието над деца е позволено, защото такъв е обичаят или защото то широко се използва като наказание.

„Изследване на насилието” се опитва да сложи край на всичко това, като дава ясни *препоръки* за начините за спиране на насилието. Ясно се заявява, че насилието над деца при никакви обстоятелства не е позволено, дори ако на него се гледа като на традиция или

начин за налагане на *дисциплина*. Едно проучване обаче само по себе си не може да спре насилието: сега правителствата и други трябва да действат в съответствие с *препоръките*, направени в изследването.

Всяка страна може и трябва да спре насилието срещу деца.

Какво представлява насилието?

Насилие има, когато някой използва силата си или властта си, за да нарани някого предумишлено, а не поради случайност. Насилието включва заплахи за използване на насилие, действия, които биха могли или действително причиняват травми. Травмата може да засяга психиката на лицето или неговото общо здраве или благосъстояние, може и да бъде телесна травма. Насилието включва и наранявания, които хората умислено причиняват на себе си, включително и самоубийството.

8

Скрито, несъобщено насилие

Правителствата вече са приели да защитават децата срещу всички форми на насилие. Но историите, които децата разказват лично, и проучвания от много различни източници показват, че правителствата не правят достатъчно и че все още за голяма част от действията на насилие не се съобщава. Например:

- Според изчисления на *Световната здравна организация (СЗО)* през 2002 г. в света са убити почти 53 000 деца.
- Проучване в широк кръг страни установи, че между 20 и 65 процента от децата в училищна възраст съобщават, че са били подложени на словесен или физически тормоз.
- Според цифри на СЗО през 2002 г. 150 милиона момичета и 73 милиона момчета на възраст под 18 години са били принудени да правят секс или са били подложени на други форми на сексуално насилие.

Зашита на децата от насилие

- Между 100 и 140 милиона момичета и жени в света са били подложени на *генитално осакатяване (обрязване)*. В Африка на юг от Сахара, Египет и Судан 3 милиона жени се подлагат на този обичай всяка година.
- Изчисления на *Международната организация на труда (МОТ)* показват, че през 2004 г. 218 милиона деца са полагали детски труд, 126 милиона от които са вършили опасна за тях работа. Пак по изчисления на МОТ 5,7 милиона деца са били принудени да работят (принудителен труд или *отработване на заем*), 1,8 милиона деца са проституирали или са участвали в порнография и 1,2 деца са станали жертва на трафик на хора.

Насилието над деца се проявява в различни форми. Съществуват много причини голяма част от насилието да остава скрито. Например:

- **Страх** – много деца се страхуват да съобщят за насилие. Или понякога членовете на семейството знаят за съществуването на насилие, но не съобщават за него, защото го извършва човек с власт, като родител, полицай, началник или лидер в общността, който може отново да им причини вреда.
- **Клеймо** – възможно е децата да се страхуват, че ако другите научат за насилието, ще бъдат обиждани или изолирани. На някои места, когато момиче бъде изнасилено, общността и дори може би собственото му семейство го обвиняват, че ги е опозорило.
- **„Нормалност“** – понякога на насилието се гледа като на „нормален“ начин за справяне с нещата, например когато хората го използват за заплаха, налагане на дисциплина или под формата на тероризиране или сексуален тормоз.
- **Не е съобщено** – понякога децата и възрастните нямат доверие във властите или просто няма власт, към която да се обърнат, когато се извърши насилие.
- **Не е документирано** – дори ако за насилието се съобщи, често то не се документира, така че никой не знае какъв е обхватът на проблема. Такъв е главно случаят в институции, като затвори и други *центрове за задържане или сиропиталица*.

Как се отразява насилието на децата?

Насилието може да има различно въздействие върху децата, което може да бъдат усетено дори след години. Въздействията могат да бъдат:

- проблеми на физическото здраве, като изменения в развитието на мозъка, травми, наранявания и фрактури;
- трудности в отношенията с други хора;
- проблеми в ученето;
- трудности при изразяване на чувствата по начин, разбираем за другите хора;
- емоционални проблеми, включително тревожност, депресия, агресия или дори желание за самоубийство;
- по-голяма вероятност да се вършат опасни неща, като употреба на наркотици или сексуални контакти в много ранна възраст.

10

Вероятността децата да имат дълготрайни проблеми вследствие на преживяното насилие е по-малка, ако те имат родител или друг член на семейството, който да ги кара да се чувстват обичани и в безопасност, и ако имат приятели, които могат да им предложат подкрепа и да не ги подтикват към престъпни или опасни деяния, като вземане на наркотици.

Къде се извършва насилие над деца?

„Изследване на насилието” установи, че децата са подложени на насилие в пет различни вида среда или места:

- у дома;
- в училище или други учебни заведения;
- в институции, като *сиропиталица, домове за деца*, в затвори или други *центрове за задържане*;
- на работното място;
- в общността.

Зашита на децата от насилие

Какво може да се направи?

Има неща, които помагат да се намали насилието над деца. У дома, но и на други места вероятността децата да бъдат подложени на насилие е по-малка, ако възрастните знаят как да бъдат добри родители, как да формират силна връзка с децата и как да налагат *дисциплина*, без да използват насилие. Насилието в училище може да се намали, като за целия персонал и учениците се установят ясни правила, указващи, че при никакви обстоятелства не се допускат насилие и *дискриминация*. Има по-малко насилие в общности, където възрастните и децата живеят заедно в мир и без конфликти и *дискриминация*.

Съществуват много примери какво може да се направи, за да се спре насилието над деца. Но не навсякъде се предприемат действия и тези добри примери помагат само на малък брой деца. На много места децата продължават да бъдат подлагани ежедневно на насилие. Нужна е постоянна подкрепа от всички правителства на всички страни, за да се работи съвместно за спиране на насилието над деца навсякъде.

Когато се предприемат действия за спиране на насилието над определено дете, решенията как да се реагира винаги трябва да вземат под внимание най-добрия интерес на това дете. Това означава опит да се спре насилието или да се отстранят последиците от него, но не и да се предприема действие, което би могло да влоши положението на детето.

Насилието вътре в семейството обикновено се възприема като нещо “лично” и външните лица не искат да вдигат шум или да се намесват в работите на другите. Но правото на всяко дете на уважение, достойнство и физическо добруване не спира на прага на семейния дом. Правителствата имат постоянно задължение да гарантират закрилата на децата в дома им, както и извън него. На следващите страници ще прочетете за направеното дотук от „Изследване на насилието” и за идеите за бъдещи действия. ЗА КАКВО СЕ ГОВОРИ В ИЗСЛЕДВАНЕТО?

ЗА КАКВО СЕ ГОВОРИ В ИЗСЛЕДВАНЕТО?

ОСНОВНИ ПРЕПОРЪКИ

Тези препоръки се отнасят до всички места, където се упражнява насилие над деца. Има и други идеи какво трябва да се направи, за да се спре насилието у дома и в семейството, в училището, в социалните и изправителните заведения, на работното място и в общността.

„Изследване на насилието” съдържа важни препоръки, с които да се насърчат правителствата да правят повече за спиране на насилието и за справяне с причинените от него проблеми. Препоръките дават съвети какво трябва да направят правителствата и други организации и по какви начини всеки може да се ангажира за спиране на насилието над деца.

12

1. Правителствата трябва да предприемат по-енергични действия срещу насилието над деца.

Всички правителства трябва да гарантират да се работи съгласувано за спиране на насилието над деца. Всички, на които не им е безразлично, трябва да знаят какво е нужно да направят, за да помогнат да се спре насилието над всички засегнати деца във всяка отделна страна. Всички правителства трябва да имат ясен писмен план с действия за спиране на насилието над деца.

Това трябва да залегне в начина, по който всяка страна обикновено изработва своите планове. Всяко правителство е длъжно да намери начин за осигуряване изпълнението на националния план и постигане на реална промяна.

ЗА КАКЪО СЕ ГОВОРИ В ИЗСЛЕДВАНИЕТО?

Правителствата трябва да следят техните планове да са в съответствие с международното право и с международните споразумения за закрила на децата (виж Препоръка 12 по-долу).

В плановете трябва ясно да се посочва как ще се следи за напредъка, сроковете и какви разходи ще се направят.

2. Правителствата трябва да забранят всички форми на насилие над деца.

Всяко правителство трябва ясно да заяви, че никакви форми на насилие над деца не са допустими. Всички правителства трябва да изработят закони за забрана на насилието над деца. В това се включва забраната на физическото (телесното) наказание, жестоките традиционни обичаи, като ранна или принудителна женитба, генитално осакатяване на жени, така наречените убийства на честта и сексуалното насилие. Правителствата трябва също така да гарантират, че тези закони се спазват.

13

Комитетът за правата на детето е публикувал специален доклад (Обща бележка № 8), в който се казва, че всякакво физическо (телесно) наказание на деца трябва да се забрани със закон. Важно е всички правителства да обърнат внимание на това.

Правителствата са длъжни да следят никое лице под 18 години да не получава смъртна или доживотна присъда без възможност за освобождаване.

3. Правителствата трябва да отделят повече внимание на предотвратяването на насилието над деца.

Необходима е голяма промяна, така че средствата да се изразходват за работа, която предотвратява насилието, като на първо място се занимава с причините за него. Важно

е правителствата да не се опитват да правят нещо срещу насилието само след като то вече се е случило, а да предприемат действия за неговото предотвратяване.

Проектите трябва да установят защо се извършва насилие над деца и да се опитат да направят нещо за такива ситуации. Например трябва да има подкрепа за деца, отделни от родителите си или от други членове на семейството, и за деца, които живеят в семейства, където някой употребява алкохол или наркотици. Трябва да се работи и за подпомагането на деца, които живеят в бедност, както и за преодоляване на неравнопоставеността на мъжете и жените, на момчетата и момичетата, която води до насилие. Важно е също така да се гарантира, че в домовете или в общността няма опасни оръжия, например огнестрелни.

4. Правителствата трябва да излъчат ясно послание, че насилието над деца е недопустимо и че всеки трябва да се научи да урежда отношенията си с другите по ненасилствен начин.

14

Правителствата трябва да работят за промяна на вярванията или традициите, които правят нормално насилието над деца или улесняват прилагането му. Важно е ръководителите в отделните страни да излъчат ясни послания, че насилието над деца не е допустимо при никакви обстоятелства. Правителствата трябва да се погрижат всеки, включително и децата, да е информиран за правата на децата.

Правителствата трябва да се погрижат всеки да се научи да решава проблемите без насилие и да знае как да защити деца, когато над тях се извършва насилие – в това число деца, родители и хора, които работят с деца. Както не се допуска физическо насилие срещу възрастни, при никакви обстоятелства не бива да се позволява и насилие над деца. Правителствата трябва да организират кампании, които да разясняват, че физическо-

ЗА КАКВО СЕ ГОВОРИ В ИЗСЛЕДВАНИЕТО?

то (телесното) наказание е недопустимо, и да запознават с ненасилствените начини на взаимоотношение между хората, особено с ненасилствените начини за отнасяне към деца. Всеки трябва да знае за вредата, която насилието може да причини на дете, преживяло или наблюдавало насилие. Възрастните трябва да се научат как да налагат дисциплина на децата, без да използват насилие. Важно е също така да се оспорят възгледите за „добро“ поведение на момичетата и момчетата, когато заради тези убеждения те смятат, че насилието е в реда на нещата. Това включва работа за прекратяване на жестоки традиционни обичаи, например ранна или принудителна женитба на момичета.

Правителствата трябва да поддържат контакт с медиите (вестници, телевизия, радио), за да насърчават ненасилствените начини на взаимоотношение между хората. На медиите трябва да се каже как по-добре да защитават децата с материалите, които пишат или снимат, като не публикуват например снимки на момичета в сексуални пози и не разкриват самоличността на детето в репортажи за насилие над деца.

15

5. Хората, работещи с деца, трябва да се научат как да спрат насилието над деца.

Всеки, който работи с деца или се грижи за деца, трябва да знае как може да помогне за спиране на насилието срещу тях. Тук се включват учители, възпитатели, здравни и социални работници, полицаи, работещите в сиропиталища, затвори или други места за задържане, лидери на общности, религиозни водачи и медици.

Всеки трябва да знае за правата на децата и как да предотврати насилието над деца. Трябва да има писмен кодекс на поведение (правилник) за всички, които работят с деца, където ясно да се казва, че при никакви обстоятелства не се допуска насилие над деца, както и какво работниците трябва да правят и какво не се позволява да правят. Необходимо е информираността за насилието над деца да бъде част от работата на тези хора. Обучението трябва да се повтаря готозава, докато длъжността включва работа с деца.

6. Правителствата трябва да оказват помощ и подкрепа на деца, жертви на насилие.

Правителствата трябва да намерят по-ефективни начини за оказване на помощ и подкрепа на деца, които се били подложени на насилие. Учителите, здравните и социалните работници трябва да знаят как да помагат на такива деца, особено в спешни случаи. Ако деца са призвани да се явят в съда, те трябва да получат правна защита, съобразена с детската специфика, т.е. помощ от адвокати, които децата могат да разберат. Образователната, здравната и правната система и социалните служби трябва да могат да откликват на специалните нужди на децата.

7. Децата трябва да могат да изразяват своето мнение.

16

Има един специален раздел, наречен Член 12 в Конвенцията на ООН за правата на детето, където се казва, че децата имат право да кажат какво според тях да се прави, когато възрастните вземат решения, които ги засягат, и че мненията им трябва да бъдат взети под внимание.

Всички правителства трябва да положат специални усилия за активно изслушване на децата и за зачитане на тяхното мнение при набяляване на начини за предотвратяване на насилието и справяне с него. Децата играят важна роля в това и правителствата и другите ведомства трябва да осигурят тяхното ангажиране. Важно е да се оказва подкрепа и да се стимулират детските организации и проектите, насочени към деца, както и против насилието, с оглед на висшите интереси на децата.

8. Правителствата трябва да улесняват съобщаването а насилие над деца.

Децата и възрастните трябва да знаят как могат да съобщят за насилие и че последиците от съобщаването наистина ще помогнат на детето, а няма да му навредят

ЗА КАКВО СЕ ГОВОРИ В ИЗСЛЕДВАНИЕТО?

още повече. Те трябва да се чувстват сигурни, че няма да бъдат наказани за съобщаването. Тук се включват деца в заведения като сиропиталища, затвори или центрове за задържане; тези деца трябва да могат – без това да ги застрашава – да съобщават за насилието, което са претърпели, на хора извън заведението, в което живеят.

Самите деца могат да съобщават за насилие, но за него може да се съобщава и от родители или хора, които се грижат за деца, хора, които работят в училища, лекари, болници, социални работници, организации за правата на детето или хора, работещи в полицейските участъци или в затворите.

Всяка страна трябва да има гореща телефонна линия, по която деца или възрастни могат да съобщават за случаи на насилие. Горещата телефонна линия може да се използва от деца, за да поговорят с човек, който проявява съчувствие и познава проблемите, така че да могат да получат подкрепа и съвет. Правителствата трябва също така да разгледат възможностите за използване на интернет, за да подпомогнат децата и възрастните да съобщават за случаи на насилие.

17

9. Правителствата трябва да се уверят, че всеки, който извърши насилие над деца, да бъде наказан.

Правителствата трябва да се уверят, че хора, които извършват насилие над деца, винаги получават наказание. Децата и техните общности трябва да могат да вярват на полицията и съда още преди те да се отнесат сериозно към насилието над деца. Нужно е хората да знаят, че има закони и че тези закони ще се използват срещу тях, за да бъдат наказани, ако вършат нарушение. Когато съдът се произнесе, че дадено лице е виновно за насилие (включително физическо и сексуално насилие) над дете, на такова лице не трябва да се позволява отново да работи с деца.

10. Правителствата трябва да подхождат по различен начин към насилието над момичета и момчета.

Рискът от насилие е различен за момичетата и момчетата поради различните начини за отглеждане и възпитаване и поради тяхната неравнопоставеност. Правителствата трябва да дадат възможност на всеки да се запознае с човешките права на жените и момичетата и да гарантират, че всяка жена и момиче има тези права, така както ги имат мъжете и момчетата. Като част от плана им да спрат насилието над деца правителствата трябва да работят за изравняване на положението на момчетата и момичетата и да покажат ясно, че е недопустимо насилие от какъвто и да е характер.

Повечето момичета страдат от сексуално насилие, насилие от техни приятели или съпрузи, а в някои райони – от жестоки традиционни обичаи или пренебрегване, защото са момичета. Повечето момчета страдат от тежки физически (телесни) наказания, насилие от страна на други младежи или от групово насилие.

18

11. Правителствата трябва да събират информация и да правят проучвания върху насилието над деца.

Правителствата трябва да осигурят събирането на информация за насилието над деца. Информацията от всякакъв характер е важна, за да се разбере какво в действителност се случва и да се намерят правилни решения за предотвратяване на насилието и реагиране срещу него.

Всяка страна трябва да осигури национална система за *мониторинг* като средство за измерване на насилието над деца във всяка страна. Редовно трябва да се публикува информация, за да могат хората да видят дали се постига напредък в спирането на насилието над деца.

ЗА КАКВО СЕ ГОВОРИ В ИЗСЛЕДВАНИЕТО?

Важно е също така всички деца да бъдат регистрирани при раждането им. Иначе на управляващите няма как да разберат за съществуването им и да ги защитават срещу насилие (като извеждане на работа в чужбина или принудителна ранна женитба). Правителствата трябва да съхраняват информация за деца, лишени от родителски грижи, или за деца в места за задържане. Важно е да се знаят факти за неща като пол, възраст, местожиене, образование и етническа принадлежност на детето. По този начин правителствата могат да видят дали някои деца са изправени пред по-голям риск от насилие от други.

Правителствата трябва да имат списък на съобщените случаи на насилие. Освен това трябва да извършват анкети (големи *научни* изследвания), където на родители и на самите деца се задава въпросът дали са били жертва на насилие. Трябва да има и научни *изследвания* върху средата (дома, семейството, училището, работното място, социалното или изправителното заведение и общностите), включващи анкети и на деца, и на родители. *Изследванията* трябва да обхванат и групите момчета и момичета, изложени на най-голям риск от насилие.

19

12. Правителствата трябва да гарантират, че когато подписват международни споразумения за спиране на насилието над деца, наистина ще предприемат действия за изпълнението им.

Конвенцията на ООН за правата на детето съдържа важни правила за защита на децата от насилие. Има и други международни *конвенции*, които гласят, че трябва да се сложи край на насилието над деца. Повечето правителства са ратифицирали тези *конвенции*, което означава, че са приели да реализират правата, залегнали в *Конвенцията на ООН за правата на детето*, а тези, които не са, трябва да го направят сега.

Законите на страните трябва да са хармонизирани с тези *конвенции*, за да се осигури най-голяма защита, описана в закон. И всички правителства трябва да прилагат на практика конвенциите в своята страна.

Правителствата трябва да ратифицират и *Конвенцията на ООН против изтезанията* и други форми на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание. Тогава експертите биха могли да посещават затвори и центрове за задържане, където са държани деца, за да гарантират, че те са защитени срещу насилие.

Конвенцията на ООН за правата на детето е един пример за международно споразумение. Има и други по-конкретни въпроси, като „Изследване на насилието” препоръчва правителствата да реализират на практика съдържанието се в тези споразумения, за да защитят децата. Други международни конвенции, които подпомагат защитата на децата от насилие, са:

- *Конвенция за претрахане на всички форми на дискриминация срещу жените*, която защитава жените и момичетата от несправедливо отнасяне и насилие.
- Два специални *международноправни документа* (*Конвенции 138 и 182 на Международната организация на труда*) помагат да се защитят децата, които работят, като обявяват за незаконно полагането на труд от деца под 18-годишна възраст или при особено опасни условия.
- Конвенцията на ООН за борба с транснационалната *организирана престъпност* и допълващият я *Протокол за предотвратяване, преследване и наказание на търговията с лица, особено жени и деца*, защитават децата срещу отвеждането от семействата им с цел използване за нископлатена работа, проституция или принудителен брак.
- *Римският статут на Международния наказателен съд* предвижда наказание за всеки, извършил насилие над дете, дори ако престъплението е извършено извън собствената му страна.

ЗА КАКВО СЕ ГОВОРИ В ИЗСЛЕДВАНИЕТО?

За повече информация по тези конвенции виж главата „Банка на гумите”.

За да се следи дали правителствата наистина преобръщат тези споразумения в закони и действия в своите страни, те трябва да работят директно с органите за мониторинг над изпълнението на договорите. Тези организации подпомагат правителствата да следят за изпълнението на правилата, залегнали в конвенциите, и им помагат да изработват специфични закони, които съдействат за защита на децата от насилие. Правителствата трябва да запознаят *органите за мониторинг над договорите* със своите закони, за да получат от тях помощ да постигнат напредък в защитата на децата от насилие.

Следващият раздел дава повече подробности за всяка от петте среди, разгледани в „Изследване на насилието” – в дома и в семейството, в училище, в социални и изправителни заведения, на работното място и в общността.

КЪДЕ СЕ ИЗВЪРШВА НАСИЛИЕ НАД ДЕЦА И МЛАДЕЖИ?

В ДОМА И В СЕМЕЙСТВОТО

Домът трябва да бъде място, където всеки се чувства сигурен и уважаван, а не място, където се изпитва страх.

Конвенцията на ООН за правата на детето гласи, че правителствата трябва да осигурят на децата подходящи грижи и защита срещу насилие, *злоупотреба* или *небрежно* отношение от страна на родителите им или от всяко друго лице, на което са поверени.

Семейството е естественото място, където всеки, особено децата, може да се развива и да се чувства сигурен и защитен. Но за много деца по света техният дом не е изобщо безопасно място. Насилието в семейството често остава скрито. Дори когато децата се опитват да говорят за насилие, възрастните могат да отрекат, че е имало такава.

22

„С тези две ръце моята майка ме прегръща и се грижи за мен – обичам това...

С тези две ръце моята майка ме бие – мразя това.”

Момиче от Източна Азия

Какви видове насилие съществуват в дома и в семейството?

- **Насилие срещу съвсем малки деца.** То може да причини дълготрайни здравословни проблеми и дори смърт. Например тръскането на бебето може да доведе до мозъчна травма или смърт.
- **Физическо насилие.** По-голяма част от физическото насилие над деца не води до смърт или дълготрайна травма. То често се използва, за да се накарат деца-

УДОМА И В СЕМЕЙСТВОТО

та да се държат прилично. Суровото отношение и наказанието се прилагат навсякъде по света. Но децата казват, че биха искали да бъдат приучвани към дисциплина без физически или унижителни наказания. Само в 16 страни в света има закони, забраняващи физическото (телесното) наказание на децата у дома.

- **Психическо насилие.** Често в семейството се използва както физическо, така и психическо насилие за наказание на децата. Обидите, оскърбителните думи, заплахите, изолирането или изпъждането на детето са все форми на насилие.
- **Пренебрегване.** Това означава, че семействата не осигуряват всичко, от което децата се нуждаят, за да растат в безопасна и здравословна среда, и не ги защитават срещу опасности. Момчетата и децата с увреждания са изложени на най-голям риск от пренебрегване.
- **Сексуално насилие.** Децата са принудени да правят секс, те са тормозени и докосвани по начини, които ги карат да се чувстват неудобно, най-вече от мъже и момчета в собственото им семейство. Сексуалното насилие върху момчетата и момчетата у дома обикновено е от страна на мъж, член на семейството. Между 1 и 21 процента от момчетата са били подложени на сексуална злоупотреба преди да навършат 15 години.
- **Ранен брак.** 82 милиона момчета в света се омъжват преди да навършат 18 години. Много от тях са доста по-млади и са принуждавани да се омъжват за по-възрастни мъже. Тогава могат да бъдат подложени на насилие, включително и насилствен секс.
- **Жестоки традиционни обичаи.** Някои традиционни обичаи включват насилие над деца, например:
 - *осакатяване на женските гениталии* (изрязване на половите органи на момчетата): между 100 и 140 милиона момчетата и жени в света са били подложени на *осакатяване на гениталиите*;
 - обезобразяване, жигосване, изгаряне и други болезнени начини за украсяване на тялото;

- жестоки ритуали на посвещаване: принуждаване на момчетата и момичетата да вършат жестокости или подлагането им на насилие, за да бъдат приети в света на възрастните;
- *убийства на честта*, при които мъжете убиват момичетата в името на семейната „чест“, например защото са правили секс извън брака или са отказали да приемат уреден брак;
- някои деца са обвинявани в „магьосничество“ и са лишени от грижи, като дори биват *паатретирани* или убивани; други се използват като жертви в „магьоснически“ ритуали.
- **Очевидци на домашно насилие.** Между 133 и 275 милиона деца в света са свидетели на насилие у дома, най-често насилие между родителите. Такова насилие може да засегне психиката, развитието и отношенията на децата с други хора за цял живот. В семейство, където има насилие над жени, често има насилие и над децата.

24

От родителите, доведените родители, приемните родители, братята и сестрите, роднините и други хора, които полагат грижи за децата, може да се търси отговорност за насилието над деца у дома.

Кой е подложен на насилие у дома?

Всяко дете - богато или бедно, от всякаква етническа принадлежност, на всяка възраст - може да стане обект на насилие. Физическото (телесното) наказание е обичайно навсякъде по света. Бебета и прохождащите деца, както и по-големите деца може да са подложени на побой от родителите си или от други хора, които се грижат за тях.

Вероятността да пострадат от сексуално насилие е по-голяма при момичетата, макар че може да се случи и на момчета. Момичета са по-често наранявани от жестоки обичаи. На някои места в света по-малко момичета, отколкото момчета оцеляват поради по-

УДОМА И В СЕМЕЙСТВОТО

голямо пренебрегване, както и поради насилие. Вероятността децата с увреждания да бъдат подложени на насилие, включително и да бъдат изоставени, е по-голяма.

Често насилието е резултат от убеждението на родителите, че физическото (телесното) наказание е необходимо за възпитанието и отглеждането на детето или защото не знаят за съществуването на други алтернативи.

Какво е необходимо да се направи?

Основната отговорност за отглеждането на децата трябва винаги да бъде на родителите, а правителствата трябва да ги подпомагат да я изпълняват чрез:

- осигуряване на подкрепа за родителите и другите хора, които полагат грижи за деца. Трябва да се осигурят добри здравни грижи и образование, както и работни места за възрастните, за да имат достатъчно средства за семействата си. Родителите трябва да могат да получават съвети, подкрепа и информация как да помогнат на децата си да се развиват добре още от ранна възраст. Лекарите и друг медицински персонал трябва редовно да посещават домовете и да прегледват новородените деца;
- предоставяне на допълнителна помощ на семейства, които имат особени трудности. Например трябва да се оказва подкрепа на семейства, където няма баща или майка, на семейства от етнически малцинства или сблъскващи се с дискриминация, както и на семейства, които трябва да се грижат за деца с увреждания;
- осигуряване на подкрепа, съвети и информация за семействата, за да не допускат насилие в домовете си. Родителите (майки и бащи) трябва да имат възможност да се запознаят с положителните начини за справяне с конфликти и налагане на дисциплина и с равните права на момчетата и момчетата. Те трябва да научат повече за развитието на децата и да знаят колко важно е да се уважават възгледите на позрастващите.

КЪДЕ СЕ ИЗВЪРШВА НАСИЛИЕ НАД ДЕЦА И МЛАДЕЖИ? В УЧИЛИЩЕ И УЧЕБНИ ЗАВЕДЕНИЯ

Училищата трябва да бъдат безопасни и неввраждебни към децата места: всички деца имат право на образование, в което не се прибегва до насилие.

Член 28 на Конвенцията за правата на детето гласи, че всички деца имат право на образование и че спазването на училищната дисциплина трябва да бъде по начин, съвместим с човешкото достойнство на детето. Училище, което не е безопасно място, не е добро място за учене.

В повечето страни децата прекарват повече време в училище, отколкото на което и да е друго място извън дома. Училищата играят важна роля за защита на децата от насилие.

26

Но в много страни физическото (телесното) наказание е обичайна част от училищното ежедневие. Има жестоки учители, които унижават децата, физически ги малтретират или дори ги подлагат на сексуално насилие. Учителите постъпват така, защото смятат, че това кара учениците да работят по-добре, или защото искат да демонстрират властта си. Жестоката дисциплина учи децата да се страхуват, но не ги учи да използват своята собствена инициатива. Тя ги учи, че насилието е добър начин за разрешаване на конфликтите, но не ги учи на ценности като толерантност и справедливост. Тя може да ги накара да се чувстват зле.

Тормозът и агресията между децата може и да не се възприема като сериозен проблем. В много страни няма закони, които да защитават учениците и учащите се срещу дискриминация.

В УЧИЛИЩЕ И В УЧЕБНИ ЗАВЕДЕНИЯ

Какви видове насилие се извършват в училищата?

- **Физическо насилие от страна на учители.** Има учители, които бият децата, за да ги накажат, например когато не са си изпълнили добре заданието. В 106 страни в света физическото (телесното) наказание в училищата не е забранено.
- **Жестоко отнасяне и унижение от страна на учители.** Има учители, които крещят на учениците или ги наричат с обидни имена.
- **Тероризиране: физическо и психическо насилие от страна на групи деца в училище.** Има сбивания в училищата или тормоз на едни ученици над други. Агресията и тормозът най-често са словесни - наричане с оскърбителни имена или обиди, но се случва и физическо насилие. При проучвания в цял свят между 20 и 60 процента от децата са съобщили, че през последния месец са били обект на агресия и тормоз в училище.
- **Сексуално насилие и насилие, основано на пола.** Момчетата биват тормозени словесно, малтретирани или изнасилвани в училище или на път за училище от мъже учители и/или съученици. Често има насилие към младежи, които са хомосексуални, бисексуални или транссексуални.

27

Кой може да бъде обект на насилие в училище?

Ученици от всяка възраст може да станат обект на насилие. Дори малки деца може да бъдат ударени или да преживеят групи форми на насилие от страна на учители или групи деца.

Момчетата съобщават за много физическо насилие и говорят за унижения и жестоко отношение от страна на учители. Момчетата имат същия проблем, но същевременно са изложени на по-голям риск от сексуален тормоз, малтретиране или изнасилване от страна на учители или съученици. Страхът от такова отношение означава, че много момчета не ходят на училище.

Тормозът и използването на обидни гуми са проблеми, които засягат както момчетата, така и момичетата в цял свят. Особен риск да станат обект на насилие в училище има за децата с увреждания, с различна етническа или религиозна принадлежност, хомосексуална ориентация или просто заради външния вид.

Какво е необходимо да се направи?

Училищата трябва да бъдат места, където децата могат да учат, без да са изложени на насилие, да бъдат безопасни и неввраждебни към децата. Децата трябва да научат, че имат права. Училищата трябва да бъдат места, където децата научават, че насилието не е допустимо при никакви обстоятелства и че могат да водят живот без насилие. Това означава, че правителствата трябва:

28

- да се уверят, че училищата да имат кодекс за поведение (правилник) за персонала и учениците, който забранява насилието и приканва да се общува без насилие. Училищните власти ясно трябва да покажат, че никаква форма на дискриминация няма да бъде позволена, включително по-лошо отношение към момичета или момчетата заради техния пол;
- да осигурят добри учебни програми, които да покажат на учителите, останалия персонал и родителите как да възпитават децата, без да упражняват насилие и без да ги заплашват или унижават;
- да гарантират, че училищата дават знанията, нагласите и уменията, от които децата се нуждаят, за да водят живот без насилие и да се справят с всяко насилие, на което може да се окажат подложени. Училищата трябва да имат политика срещу тормоза и агресията и да утвърждават уважение към всеки в училище;
- да осигурят преподаването на уроци за правата на детето и за Конвенцията на ООН за правата на детето на децата в училищата. Начинът на преподаване по никакъв начин не трябва да подтиква към насилие.

В СОЦИАЛНИ И ИЗПРАВИТЕЛНИ ЗАВЕДЕНИЯ

КЪДЕ СЕ ИЗВЪРШВА НАСИЛИЕ НАД ДЕЦА И МЛАДЕЖИ?

В СОЦИАЛНИ И ИЗПРАВИТЕЛНИ ЗАВЕДЕНИЯ

„Изследване на насилието” разглежда насилието над деца, които живеят далече от дома си и са без своите семейства. Причината би могла да бъде, че семействата им вече не са в състояние да се грижат за тях или защото децата са нарушили закона. В настоящата глава ще разгледаме първо какво се случва с деца, чиито семейства не могат да се грижат за тях.

СИРОПИТАЛИЩА, ДОМОВЕ ЗА ДЕЦА И ДРУГИ ЗАВЕДЕНИЯ

Заведенията са места, където група деца живеят заедно и за тях се грижат възрастни, които не са част от тяхното истинско семейство. Сиропиталищата или домовете за деца са видове заведения.

Заведението е последното място, където детето би трябвало да расте. Децата трябва да бъдат настанявани в заведения само ако няма никакъв друг начин за полагане на грижи за тях. Ако все пак трябва да постъпят там, заведението трябва да бъде безопасно и защитено място.

Член 19 от Конвенцията на ООН за правата на детето гласи, че децата трябва да са сигурно защитени, докато са под грижите на лицето, на което са поверени, и че не трябва да бъдат подлагани на насилие. Член 20 гласи, че ако не може децата да бъдат отглеждани от собствените им семейства, за тях трябва да се грижат добри хора, които зачитат тяхната религия, култура и език.

В света има около 8 милиона деца, които живеят далече от семействата си в сиропиталища или домове за деца.

Някои деца биват настанявани в заведения, защото нямат родители, които да се грижат за тях. Но много деца в сиропиталищата всъщност имат родители. Те са изпратени там, защото семействата им са твърде бедни или се сблъскват с трудности. Възможно е и да са изпратени там заради насилие или сексуална злоупотреба в семейството. Ако няма кой да се грижи за тях вместо семейството и ако децата не могат да останат в собствената си среда, тогава заведението често е единственото място, където те могат да отидат.

Има деца, които са настанени в заведения, защото са били подложени на дискриминация, например младежи с някакво увреждане. Има дори случаи на деца от малцинствени групи, които целенасочено се настаняват в домове за деца, за да бъдат откъснати от своята култура и религия.

Децата, които живеят далече от дома си, могат да бъдат подложени на насилие от страна на персонала и на други деца. В заведенията децата преживяват насилие, но в 80 процента от случаите никога не съобщават за случилото се.

Какви видове насилие се извършват в заведенията, където се предполага, че се грижат за децата?

- **Насилие от страна на персонала.** Използва се за налагане на дисциплина и може да включва удряне на главите на децата в стената, връзване, заключване или оставяне да лежат дни наред, без да им се сменят дрехите. Може да има и сексуално насилие от страна на персонала. В 147 страни по света няма закони, забраняващи на възрастните, които работят в заведенията, да използват физическо (телесно) наказание срещу живеещите там деца.
- **Насилието като „лечение“.** Някои форми на насилие срещу деца се наричат „лечение“, например електрошок, прилаган върху пациенти в психиатрични заведения с надеждата, че ще ги излекува от душевното им заболяване.

В СОЦИАЛНИ И ИЗПРАВИТЕЛНИ ЗАВЕДЕНИЯ

- **Пренебрегване.** Понякога децата не получават грижите, от които се нуждаят. Рискът от пренебрегване е най-голям за деца с увреждания. В много заведения за деца с увреждания не се провеждат учебен процес или игри. Не се прави нищо, за да се подпомогне развитието на децата. Често децата са оставяни да лежат в леглата си продължително време без никакъв контакт с други хора. Това може да доведе до дълготрайни здравословни и емоционални проблеми.
- **Насилие от страна на други деца в заведенията.** Това може да е физическо насилие, но също така наричане с обидни думи или други унижения.

Кои са потенциалните обекти на насилие в заведения като *сиропиталища*?

Много деца, които живеят в заведения, са изложени на риск от насилие. Понякога персоналът в заведенията позволява извършването на такова насилие, защото броят на децата е твърде голям, а персоналът не е достатъчно обучен или няма достатъчно средства, за да могат заведенията да действат правилно. Насилието може да възникне и защото персоналът не е бил добре обучен как да го спре или няма времето и уменията, необходими за подобряване на положението. Рискът от насилие е по-голям, ако няма система, чрез която да се проверява дали възрастните се грижат правилно за децата. Децата с увреждания са изправени пред по-голяма вероятност от пренебрегване в заведенията.

ПРАВОРАЗДАВАТЕЛНИ СИСТЕМИ, ЗАТВОРИ И МЕСТА ЗА ЗАДЪРЖАНЕ

Затворът или арестът са последните места, където децата би трябвало да бъдат. Децата, които са нарушили закона, трябва да бъдат настанявани само в специализирани заведения за деца, където работещите там могат да гарантират, че те ще са защитени от насилие.

В член 37 от Конвенцията на ООН за правата на детето се казва, че към децата, нарушили закона, не трябва да се отнасяме жестоко, те не бива да бъдат настанявани заедно с възрастни в затвора и трябва да имат възможност да виждат семействата си. В член 40 се добавя, че присъди за лишаване от свобода на деца трябва да бъдат издавани само за най-тежки престъпления.

32

Доста широко разпространена е обаче практиката деца, които са нарушили закона, да бъдат затваряни, въпреки че повечето от тях се изпращат в затвора за грешни нарушения и за неща, които не би трябвало въобще да се считат за престъпление – например да си бездомен и да живееш на улицата. В целия свят 1 милион деца са лишени от свобода. В много страни деца пребивават в затвора заедно с възрастни, а понякога в една и съща зона или килия. В някои страни все още се прилага смъртното наказание за деца под 18 години.

Задържане означава, че детето е затворено против неговата воля като наказание. Това може да бъде в затвор, институция за непълнолетни правонарушители или дом за деца.

Децата в затворите или в други заведения за задържане се сблъскват със сурови условия, а и често са подложени на насилие от страна на персонала и другите лишени от свобода.

В СОЦИАЛНИ И ИЗПРАВИТЕЛНИ ЗАВЕДЕНИЯ

Често децата в затвора или в ареста се научават да бъдат по-жестоки. Някои пък се нараняват сами или се самоубиват.

„Понякога един ден в затвора ти се струва като година. Но след десет дни свикваш с това и не плачеш.”

Момче от Близкия изток

Какви видове насилие се случват на децата, нарушили закона?

- **Физическо наказание.** В някои страни децата, извършили престъпление, може да получат физическо наказание побой с палка или с камшик. 31 страни в света все още разрешават телесното наказание като съдебна присъда за деца. В някои страни те може дори да бъдат осъдени на смърт.
- **Насилие от персонала.** Децата, които се намират в затвори или в други места за лишаване от свобода, са подложени на риск от насилие от персонала в затворите и арестите или от полицаите или силите за сигурност. Например понякога за наказание децата и младежите биват бити, оставяни в изолация, отделно от други деца и младежи, лишавани от грижи или от храна. Момчетата са особено изложени на риск от сексуално насилие.
- **Насилие от други млади хора или възрастни.** Онези, които са настанени в затвор, арест или килия заедно с други младежи, също може да бъдат насилвани физически, словесно или сексуално.

33

Кой може да стане обект на насилие в местата за задържане?

Много по-вероятно е момчетата, отколкото момичетата да попаднат в затвор или място за задържане. За много деца в затворите или местата за задържане съществува

опасност от насилие. Вероятността това да се случи е по-голяма, когато детето е с увреждания или принадлежи към малцинствена група. За онези, които са по-малки или по-слаби, има вероятност да претърпят насилие от страна на другите в затвора или ареста.

Какво е нужно да се направи?

Правителствата са отговорни за сигурността на децата, които живеят в институции или са задържани, и те трябва да са сигурни, че независимо дали това са места за задържане или сиропиталища, хората, които са наети на работа във всички тези институции, закрилят децата от насилие. Правителствата трябва:

- на първо място, да се погрижат децата да не попадат в институции; да намерят по-добри начини да се справят с децата, нарушили закона, или които не живеят с родителите си. Трябва да има по-голяма подкрепа за семействата и общностите, за да се полагат грижи за децата в семейства (като например приемни семейства). Бебета и много малки деца не трябва никога да бъдат настанявани в институция от какъвто и да е вид;
- да се погрижат винаги, когато е възможно, децата от институциите да се върнат в семействата си. Когато това стане, на децата и техните семейства трябва да се предоставят подкрепа и съвети и трябва да има обучени социални работници, които да помагат на тези семейства. Децата от малцинствата, включително децата от коренното население, са изложени на по-голям риск и техните семейства имат нужда от подкрепата на служби, които уважават културата им;
- да променят закона така, че някои нарушения вече да не бъдат смятани за престъпления. Понякога за някои неща се казва, че са престъпления само защото са извършени от деца. В други случаи децата се наказват за неща, които те трябва да

В СОЦИАЛНИ И ИЗПРАВИТЕЛНИ ЗАВЕДЕНИЯ

правят, за да оцелеят, или дори когато в действителност самите те са жертви или са заставени да извършат нещо незаконно от възрастните. Например:

- бягане от училище, не посещават училището;
 - бягство от дома;
 - да бъдеш „извън контрол” – не се държат по начина, по който родителите или други възрастни искат;
 - просене;
 - предлагане на секс за пари;
 - събиране на отпадъци – търсят в боклукчийските кофи или на улицата неща, които може да бъдат продадени;
 - скитничество – шляене;
 - бездомност – липса на дом, където да отидеш; да живееш на улицата;
 - да бъдеш жертва на трафик; и
 - да бъдеш принуден от възрастни лица да извършиш престъпление;
- да гарантират, че деца биват задържани само когато действително представляват заплаха за другите. Системите за работа с деца нарушители на закона трябва да бъдат щадящи към децата и различни от онези, които са предназначени за възрастните. Те трябва да дават възможност на децата да поправят по различни начини нарушението, което са извършили, и да предвиждат алтернативи на задържането;
 - да гарантират, че когато децата са настанени в институции или места за задържане, се провеждат редовни срещи, за да се прецени дали тези институции са все още най-доброто място за децата, или съществува по-добър вариант, например да се върнат в семейството или общността;
 - да гарантират, че децата знаят къде могат без всякаква опасност за тях да сигнализируют за насилие, без да бъдат наказани, заплашени или малтретирани;

- да гарантират, че децата в институциите и местата за задържане знаят какви са техните права и могат да сигнализират за всяко нарушение на правата им, без да се страхуват;
- да гарантират, че институции като местата за задържане се проверяват редовно, за да е сигурно, че към децата има добро отношение и персоналът е обучен да се грижи добре за тях, без да използва насилие. Хората, които правят проверки на институциите и местата за задържане, трябва да бъдат независими – т.е. да не са свързани с персонала на институцията – и трябва да им бъде разрешено да правят внезапни посещения, да разглеждат всякакви сигнали за насилие и да говорят с децата и с персонала насаме;
- да подпишат Факултативния протокол към Конвенция срещу изтезанията – международно споразумение, в което се казва, че никой не трябва да бъде изтезаван докато се намира в затвора. Това споразумение помага също така да се създаде система от независими посещения, за да се гарантира, че към децата и другите лишени от свобода се отнасят добре по време на задържането.

НА РАБОТНОТО МЯСТО

КЪДЕ СЕ УПРАЖНЯВА НАСИЛИЕ НАД ДЕЦА И МЛАДЕЖИ? НА РАБОТНОТО МЯСТО

Независимо от това дали децата работят законно или незаконно, мястото, където те работят, трябва да бъде безопасно, здравословно и там да няма насилие.

В Конвенцията на ООН за правата на децата се казва, че правителствата трябва да предпазват децата от работа, която е опасна, може да увреди тяхното здраве или да им попречи да получат по-добро образование. Често се случва деца да работят много часове, защото се налага.

Без да работят, те може би няма да имат достатъчно пари за храна и място, където да спят. Понякога техните родители или други възрастни хора ги карат да работят.

Местата, където работят деца, са: на полето, във фабрики, в мини, на улицата, на пазара, в магазини, питейни заведения, публични домове, в транспорта и частни домове. Много деца трябва да работят в нездравословна и опасна среда или са принудени да извършват работа, която е незаконна, като проституират или участват в порнография. Най-широко разпространеният вид работа за момичета под 16-годишна възраст е по домовете (извършване на домакинска работа в нечий друг дом), където те нямат защита като служителите. Отношението към децата, работещи по домовете, често е много лошо, заплащането им е ниско или никакво, често дори ги използват като роби.

Въпреки че през последните години броят на работещите деца е намалял, все още има много деца, на които се налага да работят. Международната организация на труда (МОТ) е изчислила, че през 2004 г. 218 милиона деца са работили, а 126 милиона от тях са извършвали опасна работа; 5.7 милиона са били принуждавани да работят (принудителен и робски труд); 1.8 милиона са проституирали или са били използвани за порнографски цели, а 1.2 милиона деца са станали жертви на трафик.

Деца, които работят, може да бъдат насилвани или малтретирани от хората, които им дават работа – техните надзиратели или работодателите, – но също така и от другите работници, клиенти, полицията и банди. Два специални международни закона (Конвенции 138 и 182 на Международната организация на труда) помагат за защитата на работещите деца, но не съществува закон, който да ги защитава от насилие на работното място.

Какви видове насилие се прилагат върху работещите деца?

- **Насилие от работодателите, другия персонал и клиенти.** Насилието често се използва, за да бъдат принудени децата да работят, за да бъдат наказани или контролирани на работното място.
- **Проституция и детска порнография.** Всяка година повече от 1 милион деца се използват за проституция. Много от тях биват принуждавани да правят това. Често си нямат никого, към когото могат да се обърнат за помощ. Дори ако намерят помощ, към тях могат да се отнесат като към престъпници, да ги затворят в затвор или да не им позволят да дадат работодателите си на съд.
- **Отработване на дълг или робство.** Децата може да бъдат принуждавани да работят, за да помогнат за изплащането на дълг или заем, или пък да бъдат продавани като роби. Деца в такова положение не могат да се защитят сами от своите господари и другите работници. Почти всички работодатели използват насилие, за да принудят децата да работят.

Кой е подложен на насилие по време на работа?

Много млади работници живеят в бедност и работят, за да помагат на своите семейства. Други са бездомни и трябва да намерят начини да заработват средства за съществуване. Работещите деца е по-вероятно да бъдат заплашвани и тормозени единствено защото са деца, и би им било трудно да се противопоставят или да се оплачат.

НА РАБОТНОТО МЯСТО

Какво е необходимо да се направи?

Деца, които са под законната възраст за работа, определена от правителството, не трябва да се намират на работно място. Всички деца трябва да бъдат защитени от насилие на работното място.

Правителствата трябва:

- да забранят най-тежките форми на труд, извършван от деца; да обърнат внимание на децата, работещи незаконно, например във ферми, на улични сергии или на улицата, или пък в частни домове; да гарантират, че работещите деца имат гумата при разрешаване на проблема. Плановете за развитие на страните трябва да включват начини за гарантиране, че в бъдеще няма да бъде необходимо децата да работят незаконно;
- да гарантират, че съществуват закони, които защитават децата от насилие на работното място, независимо дали те работят законно или незаконно, и да гарантират, че всички спазват тези закони;
- да гарантират, че всеки, който наема деца на законова основа, знае как да се отнася с тях, без да използва насилие. Трябва да има програми за обучение на работодателите, за да им се помогне да направят работното място пространство без насилие и безопасно за децата. Трябва да има също така и ясни механизми, чрез които хората да сигнализират или да подават оплаквания за насилие, извършено върху деца на работното място;
- да гарантират, че за децата, работещи незаконно, има осигурена помощ, за да могат да излязат от това положение, да получат образование и подготовка и да намерят по-добър начин за живот. Те не трябва допълнително да бъдат наказвани;
- заедно с бизнеса, професионалните съюзи и обществените организации да работят за закрилата на децата. Трябва да има ясни насоки (правила), за да се избегне насилието върху деца на работното място.

КЪДЕ СЕ ИЗВЪРШВА НАСИЛИЕТО ВЪРХУ ДЕЦА И МЛАДЕЖИ? ОБЩНОСТТА

На децата трябва да се даде възможност да изпитват удоволствие от живота в своята общност, без да се страхуват от насилие.

Общност може да бъде селото, съседите, улицата или групата. Общност могат да бъдат много други хора, които живеят нагъсто в многолюдни места, може да са и само няколко души, живеещи на голяма площ.

Общността трябва да бъде място, където децата да се чувстват защитени и подкрепяни. Но те може и да бъдат изправени пред много рискове от насилие, когато се намират далеч от закрилата на своите семейства или други възрастни хора, които се грижат за тях. Тези рискове включват наранявания, сексуално насилие и отвлечане.

40

В общности, където се извършва много насилие, децата са сред най-уязвимите.

Възрастните в общността вероятно са наясно, че могат да избегнат наказанието за насилие и принуда към сексуални отношения, и се възползват от липсата на закрила за децата в общността.

Какви видове насилия се извършват в общността?

- **Насилие между самите деца.** Това се случва най-често в общности, в които има безработица, лоши битови условия и по-малко възможности за развитие. Когато децата няма на какво да се навяват, понякога те могат да изразят своята неудовлетвореност и гняв, като се държат агресивно. Злоупотребата с наркотици и алкохол правят това поведение още по-лошо. Момчетата и младите мъже могат да бъдат подтикнати към насилие – на тях често им се казва, че

В общността

то е част от това да бъдеш мъж, – но в действителност мъжете не трябва да бъдат агресивни. Насилието между самите деца може да бъде фатално и може да доведе до смърт.

- **Сексуално насилие в общността.** Това може да бъде измъчване, непозволено докосване или принуда към секс с някого, понякога за пари. Сексуалното насилие обикновено се извършва от някой познат или човек, на когото детето има доверие – например спортни треньори, религиозни водачи, полиция, учители или работодатели.
- **Насилие от приятели или приятелки.** Много млади хора казват, че са били бити, удряни са им плесници или са били нарочно наранявани от приятел или приятелка.
- **Насилие върху бездомни (улични) деца.** Често бездомните деца си нямат никого, който да ги защити, и може общностите, където живеят, да ги приемат като проблем. Полицията се намесва и се опитва да изгони децата от улицата. Там те са подложени на побоища, сексуално насилие или изтезания, или могат да „изчезнат”.
- **Секс туризъм.** Някои деца работят на места, където туристите желаят да правят секс с деца.
- **Насилие в лагерите за бежанци и разселени хора.** Децата може да живеят в такива лагери без родителите си. Но дори и да са със своите родители, лагерите могат да бъдат опасни места за отглеждане на деца, защото на тях често се гледа като на временни места за живеене на хора, които нямат законно право да пребивават в страната. Обикновено няма полиция или някой друг, който да гарантира, че се предприемат мерки срещу насилието. Това прави мястото особено опасно за жени и деца.
- **Трафик и отвлечане.** Децата се вземат от техните семейства, за да бъдат използвани за нископлатена работа, проституция или за да бъдат принудени да сключат

брак против тяхното желание. Физическото, психическото и сексуалното насилие се използва, за да се гарантира, че децата ще правят това, което им се казва.

- **Насилие чрез медиите и интернет.** Децата виждат всякакъв вид насилие по телевизията, филмите, видеоклиповете и интернет, което често се представя като нормално или дори забавно. Децата могат да бъдат използвани за порнографски цели или да бъдат подлъгани да напуснат дома си от хора, които се представят за приятели в чатове в интернет. Самите деца може да използват мобилни телефони или имейли, за да заплашват, унижават или тормозят други деца.

Кой е подложен на насилие в общността?

42

За момчетата е по-вероятно да бъдат подложени на сексуално насилие, въпреки че това може да се случи и на момчета. Но момчетата по-често са наранявани поради вредни обичаи. Момчетата тийнейджъри може би са подложени повече на физическо насилие в обществото, отколкото момчетата, и са особено изложени на риск от насилие, дължащо се на използване на оръжия. В повечето части на света момчетата на възраст от 15 до 17 години са изложени на три пъти по-голям риск да бъдат убити, отколкото момчетата на възраст от 10 до 14 години. По-големите деца, най-вече на възраст около 15 години, са изложени на по-голям риск от насилие.

Деца, които нямат родители или възрастни, за да ги защитят, да ги подкрепят и да ги наглеждат, са най-много изложени на риск от насилие в общността. Съществува по-голям риск децата да бъдат въввлечени в насилие, ако то е широко разпространено в общностите, в които живеят, например ако там има много оръжия.

Деца, принадлежащи към конкретно етническо или религиозно малцинство, са повече изложени на риск от насилие, особено когато в общността има конфликт. Съществува също така по-голям риск от насилие върху деца, живеещи в общности, където са станали бедствия, като например наводнение, земетресение, гражданска война или епидемия.

В общността

Какво е необходимо да се направи?

Правителствата трябва да подпомагат общностите да осигурят безопасна среда за всеки, който живее там, без бедност и други неща, които могат да навредят на децата. За да стане това, правителствата трябва:

- да предприемат действия за намаляване на рисковете за децата, включително:
 - да направят по-труден достъп до алкохол и наркотици;
 - да направят по-трудно притежаването на лично огнестрелно оръжие и друго оръжие;
 - да предприемат действия срещу използването на деца за незаконни дейности;
- да намалят неравенството. Правителствата трябва да отделят повече средства за подобряване на битовите условия, заетостта и образованието. Трябва да има програми в бедните райони, които да помогнат на хората да се измъкнат от бедността;
- да осигурят обучение за полицейските служители по правата на децата, включително информация как трябва да се отнасят към всички деца и специално такива, които са обект на дискриминация. Полицията трябва да знае много повече за причините децата да се замесват в неприятности и как да им се помогне по най-добрия начин. Това включва и как да се помогне на деца, които се намират под въздействието на алкохол или наркотици;
- да предоставят помощ, подкрепа и съвети на децата, които са преживели насилие. Правителствата трябва да гарантират, че на такива деца ще бъде осигурена помощ и подкрепа от лекари, медицински сестри и други. Лицата, които упражняват насилие над деца, трябва да бъдат наказвани, но също така трябва да бъдат и подпомогнати да спрат да използват насилие;
- да изготвят дългосрочни проекти, които да помогнат на децата да се уважават помежду си и да не използват насилие. Това включва гарантиране, че за момичетата и момчетата съществуват безопасни места, където могат да се забавляват;

- да гарантират, че публичните места са безопасни за децата. Например трябва да се осигурят безопасни пътища за децата да пътуват до училище или да посещават приятелите си;
- да работят заедно за спиране на трафика и сексуалната експлоатация на деца. Мерките трябва да включват:
 - промени, които да правят децата по-малко уязвими за трафика на хора;
 - полицейски акции срещу трафикантите;
 - гарантиране, че към жертвите на трафик няма да се отнасят като към престъпници;
- да криминализират разпространяването, притежанието и използването на детска порнография и да гарантират, че полицията предприема действия;
- да гарантират, че децата, жертви на трафик, са защитени и подкрепяни, когато разговарят с полицията, адвокатите, съдиите или се намират пред съд. Децата трябва да получават помощ от медицинските сестри, лекарите и групи, които да им помогнат да се върнат към нормалния живот. ООН изготви основни насоки, за да помогне на правителствата да гарантират, че към децата се отнасят правилно, когато се намират пред съда. Тези насоки се наричат Основни насоки на ООН за правосъдие по въпроси на децата - жертви и свидетели на престъпления.
- да вземат по-строги мерки срещу лицата, използващи интернет, мобилни телефони и електронни игри за сексуални или други насилствени цели срещу деца;
- да работят с компаниите, които се занимават с интернет, мобилни връзки и компютърни игри, за да гарантират, че децата са защитени от насилие. Това включва използване на защитни мерки в компютрите, които да направят тяхната употреба безопасна за деца. Правителствата и компаниите трябва да гарантират, че децата и лицата, грижещи се за тях, са информирани за опасностите, свързани с ползването на интернет, мобилните телефони и електронните игри, а също така и за това, което те могат да направят, за да се защитят.

КАКВО СЛЕДВА?

КАКВО СЛЕДВА?

“Изследване на насилието” обедини усилията на Обединените нации, правителства, общности, родители, деца, млади хора и организации. Важно е всички, които участваха в изследването, включително децата и младите хора, да продължат да работят заедно.

„Необходима ни е вашата подкрепа, за да спрем насилието над деца не само в нашия регион, а и в целия свят.”

Млади хора от Източна Азия и Тихоокеанския регион

Не трябва проблемът с насилието върху деца отново да излезе от фокуса на нашето внимание. Правителствата на страните в целия свят са отговорни да се изпълняват препоръките на “Изследване на насилието”. Важно е също така работата по премахване на насилието върху деца да бъде извършвана от организации, например агенциите на ООН, организации в страните, например сдружения на лекари или медицински сестри, учителски организации, родителски форуми и организации, работещи с деца и за деца, а също така и от самите родители и децата.

45

И така какво ще се случи сега?

В страните и регионите:

- До 2007 г. всяка страна трябва да включи премахването на насилието над деца в нейните национални планове. Това означава, че всяка страна трябва да има ясни идеи какви мерки следва да бъдат взети, колко време ще отнеме това, какво ще бъде постигнато и колко ще струва.
- Всяка страна трябва да има координатор – това би могло да бъде едно лице, цял екип или правителствен орган, който да гарантира, че насилието над деца е приоритет и че планът се изпълнява.

- Всяка страна трябва да има **закони**, които правят насилието над деца престъпление.
- До 2009 г. всяка страна трябва да има система за **събиране на данни** за насилието над деца.
- Всяка страна трябва да включи в докладите си за изпълнение на Конвенцията за правата на детето специална част, **посветена на работата за предотвратяване на насилието над деца**.
- Обединените нации и други сходни организации трябва да поощряват и подпомагат правителствата да превърнат препоръките в реалност. Екипите на ООН в страните трябва да включат мерки за справяне с насилието над деца в плановете, които разработват за намаляване на бедността и за предоставяне на помощ за развитие на страните.
- Всяка страна трябва да има система, която децата да могат да използват, за да докладват за извършено насилие над тях. Това може да бъде националният омбудсман – лице, към което децата могат да се обърнат, за да съобщят за насилие. Това може да бъде и гореща телефонна линия или организация, където децата да отидат. Тази система трябва да бъде напълно конфиденциална.
- Регионални организации изиграха важна роля по време на “Изследване на насилието” и трябва да продължат да подпомагат страните да работят за изпълнение на *препоръките* на изследването.

В международен мащаб:

- Трябва да се назначи **специален представител на ООН по въпросите на насилието над деца**. Това е лице, което ще бъде назначено от Обединените нации, за да се гарантира, че страните предприемат необходимите действия за изпълнение на препоръките на “Изследване на насилието”. Специалният представител на ООН трябва да бъде назначен за период от 4 години и трябва да гарантира, че международните и националните организации, групи и сдружения познават

КАКВО СЛЕДВА?

препоръките на изследването. Специалният представител също така ще предоставя и периодични доклади за напредък пред Съвета по човешките права и Общото събрание на ООН.

- Вече съществува **Световна междуведомствена група по въпросите на насилието върху деца** и тя трябва да работи със специалния представител за премахване на насилието над деца. Трите организации, които започват да проследяват действията, последващи изследването – Върховният комисар за правата на човека към ООН (ВКПЧ), Световната здравна организация (СЗО) и УНИЦЕФ – ще работят с други агенции на ООН, представители на неправителствени организации и групи, за да гарантират, че са взети мерки за изпълнение на неговите препоръки.
- Като работят с **Комитета на ООН за правата на детето**, съгласно Конвенцията за правата на детето, правителствата трябва редовно да докладват за положението на децата в техните страни. Докладите трябва да бъдат изпращани на Комитета за правата на детето. Специалният представител на ООН по въпросите на насилието над деца ще работи с Комитета, за да се убеди, че всеки доклад включва данни за насилието над деца.
- **Работа с други агенции на ООН** – специалният представител на ООН ще работи в тесен контакт с други специални докладчици на ООН, например занимаващи се с въоръжени конфликти, търговия с деца, детска проституция и порнография и насилие върху жени.
- **Международните финансови институции**, например Международният валутен фонд (IMF) и Световната банка, трябва да проучат как се отразяват техните действия и програми върху децата.

Ако искате да разберете какво конкретно бихте могли да направите вие, за да помогнете да бъде спряно насилието над децата, трябва да прочетете „Нашето право да бъдем защитени от насилие: дейности за опознаване на проблемите и предприемане на мерки за децата и младите хора”.

БАНКА НА ДУМИТЕ

малтретиране	лошо отношение, което причинява физическо или психическо увреждане. Вж. също и малтретиране на дете
отработване на заем	работа, която се извършва за изплащане на заем или дълг
тормоз, тероризиране	тормозът включва: <ul style="list-style-type: none">• хората да ви наричат с обидни глуми• стремят се да ви създадат неприятности• бият ви, щипят, хапят, бутат, блъскат• отнемат ви вещи• повреждат личните ви вещи• открадват парите ви• отнемат приятелите ви• разпространяват слухове• отправят заплахи и ви сплашват• звънят ви, без да се обаждат, или отправят обиди• изпращат ви оскърбителни съобщения по телефона• изпращат обидни съобщения по интернет• тези, които ви тормозят, може така да ви изплашат, че да не искате да ходите на училище, да се преструвате на болен, за да избегнете неприятностите

БАНКА НА ДУМИТЕ

кампания	различни дейности, които хората планират, за да постигнат нещо. Например кампания за спиране на побоя над децата може да включва дейности като разговори с правителството за създаване на закон, използване на медиите за разясняване колко погрешно е да се бият децата и обучаване на хората да използват други начини за възпитание на децата.
малтретиране на дете	всякакъв вид вреда, нанесена на дете, включително неполагане на грижи, физическо, сексуално или психическо насилие от човек, който е отговорен за детето, или има власт или контрол върху него, на когото то би трябвало да има доверие. ориентирани към децата – предназначени за децата и разбираеми за тях.
детска проституция	когато дете прави секс за пари или друго възнаграждение. Деца могат да бъдат принудени да проституират от други лица или поради липса на други начини за оцеляване. Детската проституция е противозаконна и е една от най-лошите форми на злоупотреба с деца.
деца, нарушили закона	деца, които са извършили нещо, което се счита за противозаконно в тяхната общност или страна
детски домове, институции	места, където групи от деца, които са без родители или чиито семейства не могат да се грижат за тях, са предоставени на грижите на други (вж. също сиропиталища - домове за сираци)

Комитет за правата на детето	група експерти по въпросите на децата от целия свят, които се срещат в Женева три пъти годишно, за да видят какво са направили правителствата за закрилата на децата и за популяризиране на правата на децата, както е посочено в „Конвенцията на Обединените нации за правата на детето”. Експертите помагат на правителствата да гарантират, че предприемат всички необходими мерки за да осъществяват правата на децата в ежедневиия живот. Те се избират от представители от всички държави, страни по Конвенцията, на специална среща в Ню Йорк. Държавите, които са ратифицирали Конвенцията за правата на детето, трябва да изпращат до Комитета редовни доклади за правата на детето в техните страни. Комитетът разглежда тези доклади и казва на правителствата какво трябва да направят, за да гарантират, че правата на децата са защитени и че всички са запознати с тях.
Общност	група от хора, които се познават или живеят близо едни до други (местна общност), или имат други общи неща, като например интерес или вяра
Консултации	допитване до хората, за да се установи какво мислят те; тази дума се използва, за да се опишат срещите, които са били проведени в целия свят по време на изследването за насилието, където младите хора имаха възможност да кажат какво мислят
конвенция	международно споразумение по даден въпрос, например Конвенцията на ООН за правата на детето

БАНКА НА ДУМИТЕ

Конвенция против изтезанията и друго жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание	международно споразумение за спиране на всякакъв начин на отнасяне, който причинява голяма болка или страдание на някого, психическо или физическо, за да се получи информация, да се накара някого да позволи или да се съгласи с нещо, или да го уплаши
Конвенция за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените (CEDAW)	международно споразумение, често описвано като международен закон за правата на жените. В нея се обяснява какво означава дискриминация срещу жените и какво могат да направят правителствата, за да я премахнат.
Конвенция за правата на детето	Конвенцията на ООН за правата на детето е документ, в който се посочват основните човешки права, с които се ползват децата навсякъде по света. Тази Конвенция е подписана от 192 страни от целия свят. Повече за нея можете да намерите на интернет страницата http://www.unicef.org/crc
телесно наказание	наказание за тялото на човека (вж. физическо наказание)
Съвет по правата на човека	Съветът по правата на човека към ООН се занимава с въпросите на човешките права в целия свят. Той бе създаден през март 2006 г. от Генералната асамблея на ООН и заменя старата Комисия на ООН за човешките права. Състои се от 47 членове
смъртно наказание	когато някой е екзекутиран (убит), след като съдът го е признал за виновен за тежко престъпление
унижително отнасяне	отнасяне към хората без всякакво уважение, унижаване на хората

места за задържане	места, където лицата, които са обвинени или признати за виновни за нарушение на закона, са затворени за наказание
дискриминация	когато влиятелен човек или група от хора се отнасят лошо и несправедливо към по-малко влиятелен човек или групи от хора. Много хора са подложени на дискриминация, включително жени и момичета, хора от някои малцинствени групи, включително етнически и културни групи, и хора с увреждания
налагане на дисциплина	наказване на децата за нещо, което те са извършили неправилно, или защото не са се държали по начина, по който възрастният иска
разселени хора	хора, които не могат да останат в собствените си домове поради война, бедствие или други извънредни ситуации, които ги карат да избягат от мястото, където са живели по-безопасно
ранно сключване на брак по принуда	когато момичето, докато то все още е дете, е принудено да сключи брак с някого против волята му
емоционално насилие	да накараш детето да се чувства зле. Това може да стане, като се използват обиди, оскърбления, като се изолира или отблъсква детето, отправят се заплахи или като оставате безразлични към това, което му се случва
епидемия	болест, която се разпространява много бързо сред големи групи от хора
експерт	човек, който е много осведомен по определена тема

БАНКА НА ДУМИТЕ

експлоатация	лошо отнасяне, като се получава по нечестен начин преимущество пред някого за лична облага, например дете да бъде наказано да плаща свои или на родителите си дългове или да бъдат наказани децата да извършват опасна или незаконна работа (например детска проституция), за да може някой друг да забогатее
семейство	не означава само родители и деца, а всеки, за когото може да се мисли като за част от семейството на детето; разширеното семейство включва бабата и дядото, лелите и чичовците, братовчедите и други
осакатяване на женски гениталии	отстраняване на всички или част от външните полови органи на момичетата или жените, или тяхното нараняване по всякаква друга причина, която не е с цел лечение; понякога се нарича „женско обрязване“ и това е традиция в някои части на света
приемни грижи	деца, които не могат да останат в собствените си семейства, може да бъдат временно настанени в други семейства, докато се вземат решения за тяхното бъдеще
пол	детето се ражда мъжко или женско - това е неговият или нейният пол. Когато те пораснат - стават момче или момиче, а след това мъж или жена, - разбират какво се очаква от тях в тяхното собствено общество и култура - това е социален пол
Генерална асамблея	Генералната асамблея на ООН е събиране на представителите на 192-те страни, за да дискутират по най-важните световни въпроси. Тя провежда заседанията си в Ню Йорк. Въпреки че ООН не е световно правителство, тя е място, където страните могат да се споразумеят как да работят заедно

Общ коментар	доклад от Обединените нации, който дава повече пояснения по определена тема; например Общ коментар 8 по Конвенцията на ООН за правата на детето обяснява, че физическото наказване на детето не е позволено. Можете да прочетете повече по тази тема на интернет страницата www.ohchr.org
убийство в името на честта	когато мъже убиват момичета или жени в името на семейната „чест“, защото са имали извънбрачен секс, дори и когато са били жертва на изнасилване, или например ако отказват уговорен брак или искат развод
права на човека и права на детето	права, които всички хора имат, защото са човешки същества, включително право на основни свободи и да имат това, което им е необходимо за оцеляване, да се развиват и да участват в обществото. Както възрастните, така и децата имат права
Конвенция 138 на Международната организация на труда	международно споразумение всички страни да определят минимална възраст, под която на децата няма да бъде разрешавано да работят. За повечето видове труд децата трябва да бъдат най-малко на 15 години, но за опасни дейности минималната възраст трябва да бъде 18 години
Конвенция 182 на Международната организация на труда	международно споразумение всички страни да забранят най-тежките форми на детски труд за всички деца под 18-годишна възраст. Това включва: <ul style="list-style-type: none"> • робство, трафик на деца, робска зависимост и други форми на принудителна работа • принудително набиране на деца за армиите

БАНКА НА ДУМИТЕ

	<ul style="list-style-type: none"> • използване на деца за проституцията и порнография • използване на деца за незаконни дейности, в частност за трафик на наркотици • работа, която може да навреди на здравето, безопасността и благосъстоянието на деца
лишаване от свобода	затваряне на хора, поставянето им в затвор или групи институции, които те не могат да напуснат, когато поускат
коренно население	местни или туземни жители, хората, които първи са живели на някое място. Сега те често са застрашени от групи хора, които искат да управляват техните земи и ресурси
неравенство, неравнопоставеност	състояние да бъдеш неравноправен, неравнопоставен. Неравнопоставеност означава, че има различие, но също така и че един човек притежава повече или по-малко от друг. Неравенство във възможностите означава, че едни имат по-големи възможности от други
международни финансови институции	организации, които работят по парични въпроси по целия свят, не само на държавно или регионално равнище (вж. също Международен валутен фонд и Световна банка)
Международна организация на труда (МОТ)	специализирана агенция на ООН, която се занимава с правата на хората, включително децата, които работят
международно право	законите, които повечето от страните са приели и са се съгласили да им се подчиняват

Международен валутен фонд (МВФ)	международна организация, чиято цел е да помага на страните да работят заедно по парични въпроси. В нея членуват 184 страни
безделничество	шляене
психическо насилие	обиждане, оскърбяване или унижаване на някого; нараняване на чувствата на някого или нанасяне на психична вреда
малцинствена група	група хора, които са различни от по-голяма група в обществото поради етнически, религиозни или други различия. Малцинствените групи често имат малко власт
малтретиране	лошо отнасяне към дете или младеж
мониторинг	проверка, която се прави, за да се уверим, че нещо е било свършено
осакатяване	умишлено повреждане или обезобразяване на нечие тяло (вж. също осакатяване на женски гениталии)
пренебрегване	да не бъдеш отглеждан по подходящ начин, неполагане на грижи
неправителствена организация (НПО)	термин, използван от ООН, за да се опишат всички организации, които не са част от правителствата и не работят за печалба. Има много неправителствени организации, помагачи на хората, които имат някакъв проблем (например бедност или увреждане), или защитават нещо, например животните или растенията
Върховен комисариат за правата на човека (ВКПЧ)	служба на Върховния комисар, който се назначава от Генералния секретар на ООН. Комисариатът има за цел да помогне за гарантиране и популяризиране на човешките права за всички

БАНКА НА ДУМИТЕ

Факултативен протокол към Конвенцията против изтезанията	международно споразумение, в което се казва, че никоой не трябва да бъде изтезаван, докато е в затвора. Това споразумение помага също така да се изгради система на свободни посещения, за да се гарантира, че има добро отношение към децата и другите лишени от свобода по време на тяхното задържане.
организирана престъпност	групировки или други незаконни организации, например мафията, които печелят пари чрез престъпления
сирак	дете, чиито родители са починали
сиропиталища (приюти за сираци)	места, където се полагат грижи за деца, чиито родители са починали и чиито семейства не могат да се грижат за тях
участие	нещо, в което човек е въввлечен, изпълнява роля в нещо. Вашият глас е чул и взет на сериозно – обикновено когато се вземат решения за нещо
физическо наказание	физическото наказание обхваща всякакъв вид физическо насилие, включително удряне на плесница, бой, удряне с камшик, което се прави с намерение да се контролира, възпитава или приучва детето към дисциплина
Протокол за предотвратяване, спиране и наказване на трафика на хора и особено на жени и деца	международно споразумение за предотвратяване и спиране на трафика на хора и да се принудят държавите да работят заедно за спиране на търговията с хора. Той включва идеи за действия, които те могат да предприемат, за да спрат трафикантите, а също така и как да се помогне на жертвите

ратифициране	да се присъединиш и да одобриш закон, да заявиш, че страната ще се придържа към него, и да осигуриш всички граждани да спазват този закон
препоръки	идеи или предложения какво може да се направи за подобряване на положението бежанци – хора, които е трябвало да напуснат страната си поради война, бедствие или други извънредни ситуации или поради преследване, и които не могат да се върнат там.
изследване	внимателно проучване и разследване с цел откриване и обясняване на ново познание
Римски статут на Международния наказателен съд	международно споразумение за създаване на международен съд, който разглежда много тежки престъпления, които биха предизвикали безпокойство в много страни, например военни престъпления, геноцид и престъпления срещу човечеството. Споразумението беше подписано от повече от 100 страни
събиране на отпадъци	търсене на неща в боклукчийските кофи или на улицата, които може да се продадат
Генерален секретар	ръководителят на ООН, избран от всички правителства в света. В момента генерален секретар е Кофи Анан. Той беше избран през 1997 г. и е седмият генерален секретар на ООН
сексуално насилие върху деца	всякакъв вид сексуална дейност, упражнена върху деца, по-специално от човек, който е отговорен за тях или има власт или контрол върху тях и на когото те би трябвало да могат да имат доверие

БАНКА НА ДУМИТЕ

сексуална експлоатация	малтретиране, злоупотреба с и/или получаване на предимство за лична изгода и облага, чрез въвличане на някого в проституция или сексуална дейност, която е незаконна или непочтена
робство	да бъдеш продаден за работа на други хора, без да имаш гумата за това, което се случва с теб
клеймо	когато другите хора гледат с презрение на теб, траен белез или петно върху характера или доброто име
улични деца	улично дете или улично хлапе е дете, което живее на улицата – в частност дете, за което не се грижат неговите родители или други възрастни и което спи на улицата, защото няма свой дом
изтезание	причиняване на болка или страдание на някого, психическо или физическо, за да се получи информация, за да бъде склонен да допусне или да се съгласи с нещо, или просто за да бъде сплашен
трафик	незаконна търговия (т.е. купуване и продаване) с хора, по-специално жени и деца за сексуални цели, но също така и мъже и момчета за други цели. Това става от селата в градовете в една страна и през границите от различни страни, най-вече между по-богати и по-бедни страни
органи за мониторинг на изпълнението на договорите	организации, създадени от ООН, за да се гарантира, че правителствата вземат мерки, както е обещано в международни споразумения, които те са ратифицирали
бягане от училище	непосещаване на училището

УНИЦЕФ	Детски фонд на Обединените нации, създаден през 1946 г. първоначално като Международен извънреден детски фонд на ООН. Главната организация в ООН, която работи за закрилата, оцеляването и развитието на децата в тясно сътрудничество с правителствата в целия свят, като предоставя ресурси и услуги за деца, например лекарства, ваксини, вода, храна и образование
ООН	Организацията на Обединените нации беше създадена след Втората световна война, за да осигури място, където всички страни в света да могат да дискутират по въпроси и да решават проблеми, които засягат всички тях. (Всички членове, събрани заедно, се наричат Генерална асамблея на ООН). ООН има седища в Ню Йорк и в Женева, но и офиси в други страни. Ако искате да научите повече за Организацията на Обединените нации, вижте интернет страницата http://www.un.org
Основни насоки на ООН за правосъдие по въпроси, свързани с деца жертви и свидетели на престъпление	тези основни насоки са създадени, за да помогнат да се гарантира, че деца, на които е било причинено увреждане от престъпление, и деца, които са станали свидетели на увреждане на други, са защитени и към тях се отнасят по подобаващ начин, когато в съда те казват какво им се е случило
Специални докладчици на ООН	лица, определени от ООН да изпращат редовни доклади по проблеми, по които ООН е загрижена, например специален докладчик по изтезанията
Скитничество	да нямаш дом, където да отидеш, да живееш на улицата

БАНКА НА ДУМИТЕ

Световна здравна организация (СЗО)

Световната здравна организация е специализирана агенция на ООН за здравеопазване. Организацията работи, за да помогне заболяванията да бъдат контролирани и да се подобрят общите стандарти за здравеопазване чрез международно сътрудничество. Тя работи, за да се гарантира за всички хора в света най-високо възможно ниво на здравеопазване

БЕЛЕНКИ